

بحران آب و خشکسالی؛ مهم ترین مشکل حوزه کشاورزی

مدیر اجرایی اتاق اصناف کشاورزی کشور درباره دلایل افت کمی و کیفی محصولات کشاورزی در سال های اخیر گفت: مهم ترین مشکل حوزه کشاورزی ایران بحران آب و خشکسالی است؛ بحرانی که متأسفانه نه برایش چاره اندیشی شده و نه سیاست گذاری درست. حال آنکه کشورهایی که با چنین بحرانی مواجه نشده اند

هم در این خصوص از پیش چاره اندیشی کرده اند. کاهش آب های سطحی، رودخانه ای، کاهش شدید نزولات جوی، کشیده شدن ۸۰درصد حجم آب های زیرزمینی در حدود ۳۰سال اخیر و کاهش ذخیره سدهای کشور به یک دوم تا یک سوم، کشاورزی ایران را با تهدیدات جدی روبه رو کرده است. امسال در بیشتر مناطق، محصولات کشاورزی

◀فرزانه غلامی| تازه ترین داده های مرکز

آمار ایران گویای کاهش میزان تولید محصولات کشاورزی در سال گذشته است و بر این اساس، حجم کل محصولات آبی و دیمی تولید شده در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۷ با افتی

۹/۴درصدی به نزدیک ۵۸میلیون تن رسیده

است. کاهش کمی در کنار افت کیفی این محصولات طی چند سال اخیر در شرايطی است که به گواهی آمار رسمی، از چهار دهه پیش تاکنون

دیم، قابل برداشت نبود و عملکرد حوزه گشت آبی هم تحت تأثیر این شرایط به شدت افت کرده است. در چنین وضعیتی، تحریم ها و مشکلات اقتصادی هم مزید بر علت شده است، به نحوی که حال و روز حوزه نهاده های کشاورزی از جمله بذر، سم، کود، ماشین آلات و... ناخوش است. در واقع به دلیل تحریم نمی توانیم سم، کود و بذر

تولیدات کشاورزی ایران ۵۰۰درصد و صادرات

این محصولات ۱۰۰۰درصد رشد داشته و سهم بخش کشاورزی در تولید ناخالص داخلی کشور از ۵/۸درصد به ۱۱درصد افزایش یافته است. در همین حال به تازگی سازمان جهانی خواربار

بررسی دلایل افت کمی و کیفی محصولات کشاورزی در گفت وگوی قدس با مدیر اجرایی اتاق اصناف کشاورزی ایران

کشاورزی نیازمند زیرساخت های نوین است

با کاهش غیرقابل انکار امنیت غذایی در جهان، ظرفیت بالای ایران در تولید محصولات کشاورزی و پوشش حداکثری نیازهای داخلی و افزایش حضور در بازارهای جهانی، تکلیفی خطیر در راستای ارتقای کمیت و کیفیت محصولات کشاورزی تولید داخل بر دوش دولت و جامعه کشاورزان قرار گرفته است. بر همین اساس با محمد شفیع ملک زاده مدیر اجرایی اتاق اصناف کشاورزی کشور و رئیس پیشین نظام صنفی کشاورزی و منابع طبیعی گپ و گفتی داشتیم که مشروح این گفت وگو از نظرتان می گذرد.

■ دولت، سال ۹۹ارز ترجیحی را از حوزه نهاده های کشاورزی از جمله کود شیمیایی فسفاته و پتاسه حذف کرد. حذف این ارز در حجم عملکردی محصولات کشاورزی چه تأثیری داشته است؟

بی شک کشاورزان به خاطر افزایش چند صد درصدی هزینه های تولید، ناراضی و منتقد هستند چون بیشتر این تولیدکنندگان خرده مالک هستند و بنیه آتچنان اقتصادی ندارند و حتی اگر نهاده ها و ادوات باکیفیت وجود داشته باشند با توجه به افزایش شدید قیمت، توان خرید ندارند. دقیقاً از دو سال پیش تاکنون که ارز دولتی از کود فسفاته و پتاسه حذف شد به جرئت می توان گفت بیش از ۹۰درصد کشاورزان قدرت خرید این کودها را ندارند. در کنار این مسئله سموم کشاورزی هم به شدت گران شده و کشاورزان نمی توانند از این نهاده ها استفاده کنند، بنابراین شاهد کاهش بیش از ۵۰درصدی عملکرد در محصولات هستیم که این حجم از کاهش، ضربه سنگینی برای حوزه کشاورزی و کشاورزان است.

■ در این میان اما گزاره «بی توجهی کشاورزان به الگوی کشت و عدم گرایش به کاشت محصولات راهبردی» هم به وفور مطرح می شود. به باور شما چرا باوجود ضرورت افزایش تولید محصولات راهبردی در داخل، کشاورزان در مسیری خلاف این ضرورت حرکت می کنند به طوری که امروز بیش از ۸۰درصد از محصولات راهبردی را وارد می کنیم؟ طبعاً اگر توانایی و ظرفیت لازم را داشته

باشیم، بهتر است نه تنها محصولات راهبردی بلکه کل محصولات مورد نیاز کشاورزی را حتی با هدف صادرات و ارزآوری، تولید کنیم اما باید شرایط را سنجید.

مثلاً آیا شرایط منابع آب کشور این اجازه را می دهد؟ از آنجایی که هیچ وقت برای کاشت محصولات راهبردی در زمینه هایی همچون توزیع نهاده های باکیفیت، تعیین قیمت، نحوه خرید، حمایت از کشاورز و ارائه تسهیلات به این قشر به درستی عمل نشده، تولید این محصولات از قبیل گندم و جو، خوراک دام و دانه های روغنی برای کشاورز مقرون به صرفه نیست بنابراین به کاشت محصولات آب پر مانند صیفی جات و برنج رو می آورد که این گرایش، صدمات شدیدی به منابع آبی و خاکی کشور زده است. یادآور می شوم امروز گیاهان دارویی مزیت بسیار مهمی برای کشاورزی ماست چون هم در دنیا تقاضای قابل توجهی دارد و هم کم آببر است اما هیچ حمایتی از این محصولات صورت نمی گیرد.

کشاورز این محصولات را به سختی و با بهترین کیفیت تولید می کند اما محصولش هیچ خریداری ندارد و هیچ کس هم

مسئولیت را به عهده نمی گیرد با اینکه قبلاً دولت اعلام کرده بود گیاهان دارویی بکارید! در خصوص تولید کلزا هم شعارهای زیادی سر می دهند اما در زمان برداشت، کشاورز را اذیت می کنند. یا در زمان خرید تضمینی گندم، پول کشاورزان را دیر می پردازند و همین روزها تماس های متعددی مبنی بر عدم تأدیه بدهی دولت با ما گرفته می شود. واقعیت این است که امروز به جز دو استان گیلان و مازندران که منابع آبی لازم برای کشت برنج دارند، در ۲۰استان دیگر هم باوجود تنش شدید آبی، شاهد کشت این محصول هستیم.

این رویه همچنان ادامه دارد و هیچ کس دنبال ارائه راهکار درست نیست و کشاورز هم درمانده شده است. متأسفانه با اینکه رهبر معظم انقلاب از سال ها پیش شعار حمایت از تولید و پیش تر خودکفایی در تولید محصولات راهبردی را مطرح کرده اند، هیچ برنامه ای برای حمایت از تولیدکننده به منظور تحقق این شعارها وجود ندارد. اگر قرار است محصولات راهبردی تولید کنیم قاعده تاً نباید دیگر آبیاری سنتی و غرقابی داشته باشیم. وظیفه دولت این است تمام امکانات را

بسیج کند تا تمام سامانه های آبیاری کشور، به آبیاری نوین تبدیل شود و مصرف آب کاهش یابد حال آنکه امروز کمتر از ۲۵درصد سیستم آبیاری کشور، نوین است. مشکل اساسی دیگری که تاکنون به تولید و کشاورزی ما ضربه های سنگینی زده نابسامانی ها در فروش، تنظیم بازار و صادرات است چون دولت، زمانی که نباید، صادرات را ممنوع یا آزاد می کند. بسیاری از محصولات کشاورزی، مازاد بر نیاز کشور تولید می شود و یا در پیک برداشت به دلیل نداشتن بازار مناسب، عمدتاً روی دست کشاورز می ماند.

متأسفانه کشاورزان ما در بسیاری موارد حتی با وجود کیفیت بالای محصولات، به دلیل نبود بازار جذاب، رغبتی به برداشت ندارند و ترجیح می دهند تولیدات روی شاخه و یا در مزرعه بماند و هدر برود. البته نمی توان منکر شد اعتمادی که باید و شاید میان کشاورزان و صنعتگران کشور هم وجود ندارد. بنابراین وقتی در زمان برداشت، صنایع به وعده قبلی خود مبنی بر خرید به موقع محصولات عمل نمی کنند، حضور دلالت پررنگ می شود و کشاورز تولیداتش را با قیمتی بالاتر به دلال می فروشد. از آنجایی که کشاورز ایرانی

از شرکت هایی مانند بایر آلمان، سینجنتا سوئیس یا شرکت های فرانسوی واپنی که سم، کودو بذرهای باکیفیت تولید می کنند، وارد کنیم و در نهایت ناگزیریم این نهاده ها را از چین و هند با پایین ترین کیفیت بخریم که این نهاده ها علاوه بر نداشتن کارایی، روی کیفیت محصولات ما تأثیر منفی می گذارند و به بدنه کشاورزی کشور ضربه می زند.

و کشاورزی ملل متحد (فائو) مبتنی بر آمار

سال ۲۰۲۰ ایران را در تولید ۲۰محصول مهم کشاورزی حائز رتبه های سوم تا نوزدهم و یکی از بزرگ ترین تولیدکنندگان محصولات کشاورزی در جهان اعلام کرده است.

نقدینگی کافی ندارد و با هزار مشکل روبه رو است، کشاورزی در این شرایط به فعالیتی توأم با ریسک بالا تبدیل شده است.

■ یکی از انتقادهایی که همواره به حوزه کشاورزی کشور وارد می شود، حجم بالای ضایعات و ضعف در نظام نگهداری اصولی محصولات است. مجموعه عوامل تولید و تارسانی های حاکم بر این حوزه، چند درصد از تولیدات کشاورزی کشور را به ضایعات تبدیل می کند؟

با توجه به سهم تمام مسائل و مشکلات حاکم بر حوزه کشاورزی (ماشین آلات، سموم و بذر، حمل و نقل، آفات و امراض، بازار نامطلوب محصولات، کمبود صنایع تبدیلی و...) بین ۳۰ تا ۳۵ درصد، ضایعات کشاورزی داریم که شاید بتوان گفت سهم ماشین آلات بی کیفیت در این ۳۵درصد حدود ۱۰درصد است که رقمی قابل توجه محسوب می شود.

سال هاست می خواهند تعدادی کمباین وارد کنند اما به دلیل تحریم و بالا رفتن شدید قیمت، امکان واردات نیست.

متأسفانه حوزه کشاورزی ما از نظر مکانیزاسیون و ماشین آلات به هیچ وجه با کشورهای دیگر قابل مقایسه نیست و کشاورز ایرانی امروز مجبور است از ماشین آلات نیم قرن پیش که از رده خارج شده استفاده کند که این مسئله سبب افزایش روزافزون ضایعات و هدررفت محصولات کشاورزی می شود.

چنین ماشین آلاتی، هزینه تولید را بالا می برد ضمن اینکه مالک این ماشین آلات هر روز باید در تعمیرگاه باشد و به دلیل قدیمی شدن فناوری، زیر بار هزینه های سنگین تعویض قطعه برود. علاوه بر این ها در ذخیره سازی محصولات کشاورزی به خصوص انبارهایی با درجه حرارت مناسب برای نگهداری محصولات مختلف بسیار ضعیف و در اکثر مناطق کشور با مشکل مواجهیم. ما در حوزه بسته بندی و سورتنینگ هنوز نتوانسته ایم یکی دو برند قابل اتکا داشته باشیم تا با دیگر کشورها رقابت کنیم پس برای مثال با اینکه بیش از ۹۰درصد زعفران دنیا را تولید می کنیم ناگزیریم محصولات مزیت دارمان را به صورت فله ای و خام با نازل ترین قیمت بفروشیم اما کشورهای اروپایی از جمله اسپانیا همین محصول ما را می برند و پس از فراوری، دسترنج کشاور ایرانی را با برند و نام خودشان و حدود ۲۰برابر قیمت فله ای صادر می کنند.

به عقیده من اگر زیرساخت های یاد شده مهیا نشود هیچ یک از برنامه ها و شعارهای دولت مانند اجرای الگوی کشت، کشاورزی قراردادی، تنظیم بازار و... عملی نمی شود.

داخلت بی جای دولت ها

مشکل اساسی دیگری که تاکنون به تولید و کشاورزی ما ضربه های سنگینی زده نابسامانی ها در فروش، تنظیم بازار و صادرات است چون دولت، زمانی که نباید، صادرات را ممنوع یا آزاد می کند. بسیاری از محصولات کشاورزی، مازاد بر نیاز کشور تولید می شود و یا در پیک برداشت به دلیل نداشتن بازار مناسب، عمدتاً روی دست کشاورز می ماند.

حاشیه

خسارت

۶هزار میلیارد

تومانی سیل به

کشاورزان

وزیر جهاد کشاورزی در جلسه مدیریت ستاد بحران وزارت جهاد کشاورزی اعلام کرد: در فاز نخست بیش از ۶هزار میلیارد تومان خسارت سیل اخیر در حوزه های مختلف کشاورزی اعم از دام، طیور، عشایر، قنوت، زنبور عسل، باغات و شبکه های آبیاری برآورد شده است. به گزارش تسنیم سید جواد ساداتی نژاد بابیان اینکه احتمالاً برآورد نهایی، خسارات افزایش خواهد یافت افزود: باید ارزش کار آبخیزداری به خوبی مشخص شود و بیشتر در این زمینه برای جلوگیری از این مهم هزینه شود. وزیر جهاد کشاورزی از رؤسای جهاد کشاورزی استان ها خواست تا در کنار دامداران و کشاورزان آسیب دیده باشند و مسائل و مشکلات آنان را مورد بررسی قرار دهند.